

J. R.

**System penitencjarny w Szwecji :
[recenzja artykułu L. Devliegera
opublikowanego w "Bulletin de
l'administration pénitentiaire", 1962,
nr 2]**

Palestra 6/8(56), 85-87

1962

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

powiedzialności materialnej pracowników, ogólnie tylko uregulowanej w kodeksie pracy.

Rok obowiązywania kodeksu cywilnego pozwala autorowi wyciągnąć — na podstawie przeprowadzonej analizy — wniosek, że orzecznictwo nie natrafiło w tym czasie na żadne kwestie, które nie mogłyby być w sposób prawidłowy rozwiązane na podstawie przepisów kodeksowych, istniejące zaś kontrowersje zarówno teoretycznej, jak praktycznej natury mogły być przez nie w sposób zadowalający rozwiązane.

System penitencjarny w Szwecji

którego postępowy charakter jest powszechnie znany, opisuje L. Devlieger w numerze 2 (marzec—kwiecień 1962) *Bulletin de l'administration pénitentiaire*, wydawanym przez belgijskie Ministerstwo Sprawiedliwości.

System sankcji karnych. Szwedzki k.k. z 16.II.1864 r. (szereg razy nowelizowany) przewiduje dwa rodzaje kar: ciężkie roboty i uwięzienie.

Ciężkie roboty, stanowiące karę najcięższą, mogą być wymierzone dożywotnio lub na okres od 2 miesięcy do 10 lat. W razie kumulacji kar maksymalny okres 10 lat nie może być przekroczony. Karę uwięzienia wymierza się na okres od 1 miesiąca do 2 lat.

Ustawa z 12.VI.1885 r. przewiduje, że za włóczęgostwo udziela się najpierw ostrzeżenia, a w razie recydywy stosuje się środki natury administracyjnej, w wyniku czego następuje przymusowy pobyt w domach pracy, które jednak nie są poddane kompetencji władz sądowych.

Ustawa z 19.IX.1929 r. ustanawia zasadę niekaralności przestępców dotkniętych schorzeniami psychicznymi.

Ustawa z 15.VI.1935 r. dotycząca karamia przestępców młodocianych ustala pełnoletność karną w wieku 15 lat. Dla młodocianych w wieku 15—18 lat istnieją 2 rodzaje sankcji: środek administracyjny umieszczenia w jednym z 22 zakładów wychowania młodzieży, pozostających we władaniu instytucji opieki nad młodocianymi, oraz wyjątkowo karę pozbawienia wolności przez uwięzienie w zakładzie penitencjarnym dla młodocianych. W obu wypadkach stosowany jest tzw. reżym otwarty. Młodociani w wieku 18—21 lat, poza powyższymi sankcjami, mogą być także zatrzymani w specjalnych zakładach na czas od roku do 4 lat. Sankcja powyższa stanowi środek pośredni między karą pozbawienia wolności a środkiem administracyjnym oraz jest stosowana wobec młodocianych uznanych za zdolnych do poddania ich szczególnie intensywnej, specjalnej edukacji.

System klasyfikacji i selekcji więźniów. 50 zakładów penitencjarnych istniejących w Szwecji można podzielić na 3 grupy:

- 1) zakłady przeznaczone dla zwykłych przestępców skazanych na kary więzienia lub ciężkie roboty;
- 2) specjalne zakłady szpitalne lub internaty powołane dla realizowania zadań *defense sociale*;
- 3) zakłady dla młodocianych.

Szwedzki system penitencjarny stara się uniknąć większych koncentracji więźniów, a jednocześnie chce im stworzyć warunki — o ile to tylko możliwe — najbliższe tym, jakie panują w społeczeństwie. Poza tym Szwecja popiera tendencje

do tworzenia małych więzień w celu uniknięcia szeregu ujemnych konsekwencji uwięzienia.

W ramach reguł rządzących systemem klasyfikacji selekcja więźniów odbywa się w sposób następujący. W celu zaliczenia danego więźnia do odpowiedniej grupy zostaje on wstępnie poddany badaniom psychiatrycznym oraz obserwacji zmierzającej do określenia jego osobowości (szczególnych cech charakteru, przeszłości, zdolności do pracy, kwalifikacji i wykształcenia zawodowego). Badania powyższe, obowiązkowe dla wszystkich skazanych co najmniej na okres 6-miesięcznego pozbawienia wolności, prowadzone są w specjalnie dla tych celów stworzonych zakładach przez odpowiedni personel kierowniczy przy współpracy lekarzy i psychiatrów. Raport wraz z odpowiednią opinią przesyłany jest następnie do Administracji Centralnej, która decyduje o umieszczeniu więźnia w określonym zakładzie penitencjarnym (realizuje się tu proces decentralizacji).

Reżym penitencjarny. Ustawa z 21.XII.1945 r. ustanawia w tym względzie następującą zasadę: więzień powinien być traktowany w sposób stanowczy, poważny i respektujący godność ludzką. Należy mu powierzyć wykonywanie konstruktywnej pracy. Traktowanie penitencjarnie powinno zmierzać do przystosowania więźnia do życia społecznego. Ujemne wpływy, które doprowadziły do uwięzienia, powinny być z całą energią zwalczane.

Okres pracy w więzieniu nie może przekraczać 48 godzin tygodniowo. Aczkolwiek nie jest przewidziane w ustawie, w praktyce jednak znajduje szerokie zastosowanie zatrudnianie więźniów poza zakładami penitencjarnymi. Jeżeli więźniowie nie pracują na własny rachunek, należy się im wynagrodzenie, przy czym wysokość tego wynagrodzenia waha się w zależności od charakteru wykonywanej pracy. Otrzymane wynagrodzenia są do dyspozycji więźniów, którzy mogą nimi swobodnie rozporządzać.

Częstotliwość wizytowania waha się w poszczególnych zakładach od tygodnia do miesiąca. Wizyty mają miejsce w rozmównicach indywidualnych lub salach wspólnych, w zasadzie pod pewnym nadzorem.

Czas wolny od pracy może być rozmaicie wykorzystany przez więźniów. Doświadczają im w tym specjalni instruktorzy. Nauka w więzieniu nie jest przymusowa, jednakże stworzono szereg bodźców, które mają na celu nakłonienie więźniów do podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych i wiadomości ogólnych (np. zwalnianie na naukę własną w czasie przeznaczonym na pracę, nie pociągające za sobą obniżenia wynagrodzenia).

Bardzo popularne okazały się rozmaite kursy korespondencyjne, mimo że koszty ich w zasadzie ponoszą uczący się w ten sposób więźniowie. Od czasu do czasu w zakładach tych organizowane są kursy techniczne i cykle studiów artystycznych, prowadzone przez odpowiednich fachowców. Więźniowie mogą także poświęcić wolny czas na pracę literacką, której wyniki mogą być za zgodą władz publikowane. W zakładach organizuje się także regularnie seanse filmowe, a od czasu do czasu koncerty, występy artystyczne, konferencje i dyskusje o charakterze pedagogicznym z udziałem osób zaproszonych. Wszystkie więzienia mają także tereny sportowe, sale gimnastyczne i baseny, co umożliwia więźniom uprawianie sportu, tak popularnego we wszystkich krajach skandynawskich.

W czasie pobytu w więzieniu skazanym udziela się urlopów przede wszystkim przez wzgląd na wyjątkowe okoliczności, jak np. urodziny czy zgon. Pierwszy urlop może być w zasadzie przyznany między 6 a 10 miesiącem przebywania w więzieniu; urlop ten trwa od 48 do 72 godzin, nie wliczając w to czasu podróży. Następne zezwolenia mogą być udzielane co 4 miesiące. Dla młodocianych terminy

te są znacznie skrócone. Administracja szwedzka widzi w stosowaniu tego systemu szczególnie cenny środek resocjalizacji (jeżeli samowolnie przedłuży sobie urlop lub zachowywał się w tym czasie w sposób nienależyty, terminy do udzielenia następnego urlopu są przedłużane).

Warunkowe zwolnienie udzielane jest w dwóch formach:

a) obligatoryjnie — w stosunku do wszystkich skazanych na kary pozbawienia wolności, którzy odcierpieli co najmniej 6 miesięcy uwięzienia i odbyli $\frac{1}{6}$ wymierzony kary;

b) fakultatywnie — po odbyciu $\frac{2}{3}$ kary (minimum 8 miesięcy) skazanym, którzy wykazali rzetelną poprawę.

Okres próby rozciąga się na czas aż do efektywnego wygaśnięcia orzeczonej kary (minimum 6 miesięcy) oraz połączony jest z opieką postpenitencjarną.

Opieka postpenitencjarna. Ustawa nakłada na dyrektorów zakładów obowiązek przygotowania samego procesu uwolnienia więźniów. W akcji tej dyrektorzy korzystają z pomocy specjalnych doradców-opiekunów, którzy już w czasie odbywania kary pozostają w stałym kontakcie z więźniem, jego rodziną itd. W pracy tej dyrektorzy korzystają także z pomocy licznych opiekunów i kuratorów (z dyplomem ukończenia szkoły pomocy społecznej). Wszyscy oni współpracują z różnymi instytucjami, zakładami pracy itd. oraz ze społecznymi (tzw. nie wynagradzanymi przez państwo) opiekunami.

W omawianej pracy aktywną rolę odgrywa Stowarzyszenie Organizacji Patronatu, grupujące 33 instytucje prywatne i otrzymujące od państwa roczne subsydlum w wysokości 100 000 koron. Każdy opiekun dysponuje sumą 10 000 koron rocznie na pokrycie kosztów interwencji na rzecz potrzebujących, których ma pod swoją opieką. Średnio liczba osób znajdujących się pod tego rodzaju opieką wynosi 9 000. Opieka nad nimi w $\frac{1}{3}$ urządzana jest przez organizacje prywatne, a w pozostałej części przez finansowanych przez państwo doradców-opiekunów.

Literatura piękna i styl sądowy

Temat ten podjął na łamach *New York University Law Review* (nr 5 z 1961) Walker Gibson, omawiając problem stylu orzeczeń sądowych i stosunku między literaturą piękną a prawem.

Dla literata język prawa jest abstrakcyjny, skomplikowany i daleki od życia. Z drugiej strony prawnik, gustujący w literaturze pięknej i sztuce, uważa je za pozbawione znaczenia dla swojej profesji, bo tylko za rozrywkę. Mimo to — podkreśla autor — między tymi obu dziedzinami istnieje szeroki związek.

W wielu szkołach prawniczych USA niski poziom wykształcenia i kultury humanistycznej studentów spowodował, że zostali oni zmuszeni do nauki rodzinnego języka i literatury. Na uniwersytecie nowojorskim odbyło się specjalne seminarium dla sędziów apelacyjnych poświęcone dyskusji nad stylem orzeczeń sądowych, które to posiedzenie dało autorowi asumpt do napisania omawianego artykułu. Autor podaje przykłady rozmaitych orzeczeń sądowych, wykazując ich wady w zakresie języka i stylu. Rzecz polega na tym, że sędzia musi w krótkich i prostych słowach wyrazić skomplikowane drogi losów ludzkich, których rozwiązanie jest przedmiotem jego orzeczenia. Autor porusza szereg interesują-